

Stichting
het Limburgs
Landschap

IKL

Inrichtingsmaatregelen voor eikelmuizen op de Bemelerberg

Ellen van Norren

2019.027

Rapport van de Zoogdierverseniging
In opdracht van IKL Limburg

Inrichtingsmaatregelen voor eikelmuizen op de Bemelerberg

Rapport nr.:	2019.027
Datum uitgave:	20 december 2020
Status:	Definitief
Auteur:	Ellen van Norren
Met bijdragen van:	Patrick Kloet (Limburgs Landschap), Anke Brouns (IKL Limburg)
Foto voorkant:	Eikelmuis in nestkast op de Bemelerberg. Foto: Jo Houben, Vogelwerkgroep Bemelen
Kwaliteitscontrole:	Maurice La Haye
Productie:	Zoogdiervereniging Bezoekadres: Toernooiveld 1 6525 ED Nijmegen Postadres: Postbus 6531 6503 GA Nijmegen Tel.: 024 7410500 secretariaat@zoogdiervereniging.nl www.zoogdiervereniging.nl
Gegevens fondsverstrekker:	Elisabeth Strouvenfonds Abtstraat 3 6211 LS Maastricht
Contactpersoon:	Harry Suilen

Dit rapport kan geciteerd worden als:

Van Norren, E., 2019. Inrichtingsmaatregelen voor eikelmuizen op de Bemelerberg. Rapport 2019.027. De Zoogdiervereniging, Nijmegen.

De Steunstichting VZZ, onderdeel van de Zoogdiervereniging, is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van de Zoogdiervereniging; opdrachtgever vrijwaart de Stichting VZZ voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing. Niets uit dit rapport mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en de Zoogdiervereniging, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	5
2	RESULTATEN	7
2.1	PERENWEI	7
2.2	OUDE WIJNGAARD	10
2.3	PERCEEL PAKBIER.....	13
2.4	PERCEEL DRUMMEN & HOLLE WEG.....	13
2.5	RUILVERKAVELINGSBOSJE A ('AKKER') EN B ('BEMELERBERG/WINKELBERG')	15
3	DIT PROJECT ONDER DE AANDACHT GEBRACHT	17
4	FINANCIËLE VERANTWOORDING.....	18
4.1	VERGELIJKING VOORSTEL NOV 2018 MET GEREALISEERDE UITVOERING.....	18
4.2	FINANCIËLE VERANTWOORDING.....	18
5	CONCLUSIE	20

Samenvatting

De eikelmuis staat sterk onder druk in Nederland. In de jaren 1950 kwam de eikelmuis nog algemeen voor in Zuid-Limburg, in 2017 beperkte de verspreiding zich nog tot één kernpopulatie in het Savelsbos. In 2017 zijn eikelmuisen uitgezet op de Bemelerberg, nadat deze werden gevonden in Rijswijk, ver buiten hun natuurlijke verspreidingsgebied. In 2018 heeft de Zoogdierverseniging financiering gevraagd en gekregen van het Elisabeth Strouvenfonds voor het realiseren van inrichtingsmaatregelen voor de eikelmuisen (*Eliomys quercinus*) op de Bemelerberg. Deze moeten leiden tot betere schuilmogelijkheden, voldoende foerageergebied en verbindingen tussen leefgebieden voor eikelmuisen.

In deelgebieden Perenwei, Oude Wijngaardje en Holle weg zijn fruitbomen aangeplant, verbindende struweelhagen met noten- en fruitdragende soorten aangeplant, bosschages ingerasterd om de bosschages en struweelhagen te beschermen tegen vraat van vee, en er zijn nestkasten geplaatst. Het Oude Wijngaardje wordt zo ingericht dat het kan dienen als voorbeeld eikelmuis tuin voor kleine groepen geïnteresseerde bezoekers om voorlichting te kunnen geven over eikelmuisen. In ruilverkavelingsbosjes A en B is gedund en zijn bomen 'geknakt' voor het realiseren van licht op de grond voor de ontwikkeling van een kruid- en struiklaag en voor horizontale verbindingen in de struiklaag. Ook zijn er takkenrillen gemaakt voor dekking. Het rapport geeft per deelgebied een overzicht van de genomen maatregelen.

De bijdrage van het Elisabeth Strouvenfonds blijkt terugkijkend een belangrijk moment te hebben gemarkeerd in de bescherming, te hebben gewerkt als katalysator en partijen bij elkaar te hebben gebracht. Afgelopen jaar gaven de eikelmuisen op de Bemelerberg eerste positieve signalen af: in 2019 is voor het eerst voortplanting vastgesteld sinds de uitzet. Wij zijn daarom het Elisabeth Strouvenfonds zeer erkentelijk voor de verstrekte gelden.

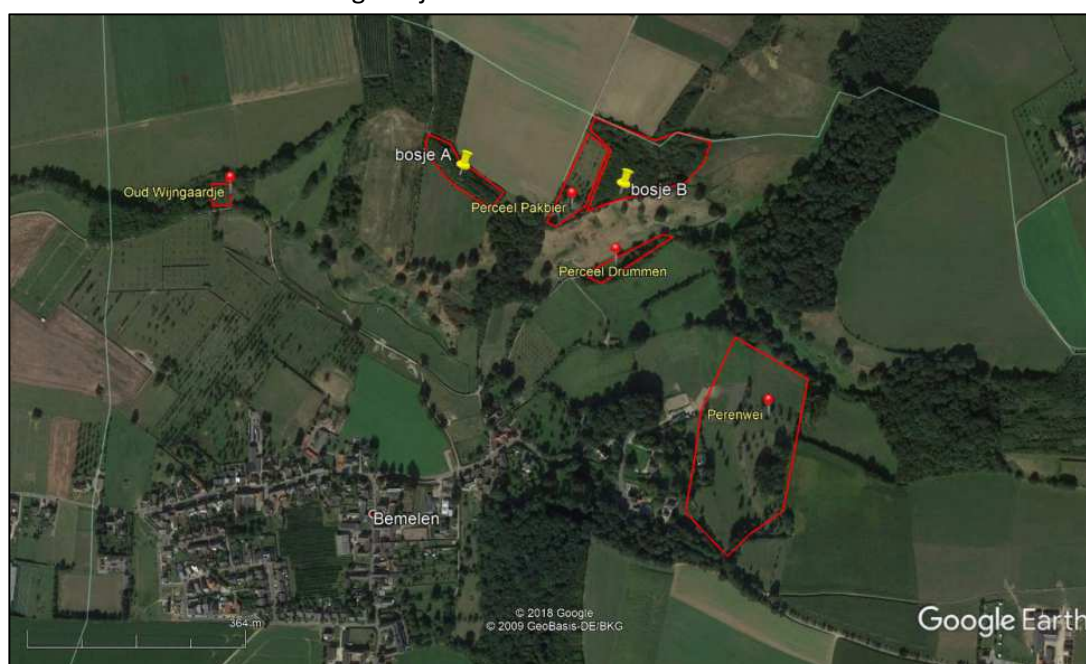
1 Inleiding

Aanleiding

De eikelmuis staat sterk onder druk in Nederland. In de jaren 1950 kwam de eikelmuis nog algemeen voor in Zuid-Limburg, in 2017 beperkte de verspreiding zich nog tot één kernpopulatie in het Savelsbos. Vanwege van de beperkte omvang van de populatie, de afnemende trend en het beperkte verspreidingsgebied is de eikelmuis op de Nederlandse Rode Lijst opgenomen in de categorie 'Ernstig bedreigd'. In 2017 zijn eikelmuisen uitgezet op de Bemelerberg, nadat deze werden gevonden in Rijswijk, ver buiten hun natuurlijke verspreidingsgebied. Afgelopen jaar gaven de eikelmuisen op de Bemelerberg eerste positieve signalen af: in 2019 is voor het eerst voortplanting vastgesteld sinds de uitzet. In 2018 heeft de Zoogdierverseniging financiering gevraagd en gekregen van het Elisabeth Strouvenfonds voor het realiseren van inrichtingsmaatregelen voor de eikelmuisen (*Eliomys quercinus*) op de Bemelerberg.

Doel

De doelstelling van het project 'Inrichtingsmaatregelen voor de Eikelmuis op de Bemelerberg' is het realiseren van voldoende geschikt habitat voor een levensvatbare populatie eikelmuisen van minimaal 100 dieren binnen een tijdsbestek van 5 jaar. Om een levensvatbare populatie eikelmuisen te realiseren is het noodzakelijk om specifieke beheermaatregelen uit te voeren op en nabij de Bemelerberg. Deze beheermaatregelen moeten leiden tot betere schuilmogelijkheden, voldoende foerageergebied en verbindingen tussen leefgebieden voor eikelmuisen. De maatregelen zijn uitgevoerd in deelgebieden Perenwei, ruilverkavelingsbosjes A en B, het Oude Wijngaardje en Drummen/Holle weg, zie Figuur 1. Perceel Pakbier bleek al optimaal ingericht te zijn. Het type beheermaatregelen dat uitgevoerd is, bestaat uit het creëren van een 'eikelmuis tuin', het aanleggen van hoogstamfruitboomgaarden, struweelhagen, het aanbrengen van eikelmuisnestkasten en het omvormen van ruilverkavelingsbosjes.

Figuur 1 Overzicht locaties voor beheermaatregelen t.b.v. eikelmuisen

Extra investering

De fondsverstrekking door het Strouvenfonds werkte als een katalysator. IKL, Limburgs Landschap en de Zoogdiervereniging hebben een extra inzet geleverd om het project ruimer uit te voeren:

- Limburgs Landschap heeft de eigen uren gefinancierd en aanpalend in de terreinen extra maatregelen genomen waaronder het aanplanten van extra fruitbomen;
- IKL Limburg heeft extra uren geïnvesteerd (zie tabel 3), extra werk- en hakhoutdagen georganiseerd en financiering gevonden voor een deel van de werkzaamheden in de Oude Wijngaard;
- De Zoogdiervereniging heeft financiering gevonden voor 63 nestkasten, waardoor aanpalend meer nestkasten konden worden opgehangen.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 staan per deelgebied van de Bemelerberg de inhoudelijke resultaten beschreven, voorzien van foto's. In hoofdstuk 3 hebben we een overzicht gegeven van manieren waarop het project onder de aandacht is gebracht, in een groot aantal daarvan is het Elisabeth Strouvenfonds genoemd. In hoofdstuk 4 vindt u de financiële verantwoording van het project.

2 Resultaten

De drie uitvoerende partijen zijn enthousiast over de behaalde resultaten. In deelgebieden Perenwei, Oude Wijngaardje en Holle weg zijn fruitbomen aangeplant, verbindende struweelhagen met noten- en fruitdragende soorten aangeplant, bosschages ingerasterd om de bosschages en struweelhagen te beschermen tegen vraat van vee, en er zijn nestkasten geplaatst. Het Oude Wijngaardje wordt zo ingericht dat het kan dienen als voorbeeld eikelmuisuin voor kleine groepen geïnteresseerde bezoekers om voorlichting te kunnen geven over eikelmuisen. In ruilverkavelingsbosjes A en B zijn gedund en bomen zijn 'geknakt' voor het realiseren van licht op de grond voor de ontwikkeling van een kruid- en struiklaag en voor horizontale verbindingen in de struiklaag. Ook zijn er takkenrillen gemaakt voor dekking. Deze maatregelen leiden tot betere schuilmogelijkheden, voldoende foerageergebied en verbindingen tussen leefgebieden voor eikelmuisen. Dit hoofdstuk geeft per deelgebied een overzicht van de genomen maatregelen.

2.1 Perenwei

Deelgebied Perenwei (± 5 ha, eigendom van Limburg Landschap) is het grootste gebied dat is aangepakt in dit project. De Perenwei vormt een strategische plek tussen het naastgelegen Koelebosch, waar al eikelmuisen voorkomen, en de Metteberg, als toekomstige verbinding naar het andere leefgebied van eikelmuis, het Savelsbos. De Perenwei is een bestaande hoogstamfruitboomgaard waar ook vee loopt. De Perenwei miste nog zomerverblijfplaatsen, verbindingen tussen leefgebieden en jaarrond voldoende voedsel. Daarom is een ontwerp opgesteld waar hierin wordt voorzien (Figuur 2). Door te kiezen voor een grote verscheidenheid aan soorten planten is er jaarrond voedsel aanwezig, zie voor de plantlijst Tabel 1. Bij het ontwerp is ook rekening gehouden met de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van de bestaande Perenwei.

Op 2 november 2019 zijn onder leiding van Limburgs Landschap en IKL met 26 vrijwilligers van onder andere de Vogelwerkgroep Bemelen op de Natuurwerkdag bomen en struweelhagen aangeplant (Figuur 3). De overige werkzaamheden zijn uitgevoerd door Limburgs Landschap en IKL zonder vrijwilligers. Er is midden in het gebied een bosje gecreëerd met fruit- en noten dragende struiken. Dit gebiedje kan een uitvalsbasis vormen in het leefgebied van de eikelmuis. Het geeft dekking en met nestkasten voldoende zomerverblijven. Op die plek is een zeer grote dassenburcht, die zorgt voor voldoende winterverblijfplaats. Eikelmuisen graven zijgangetjes in dassenburchten. De eikelmuisen kunnen van de zomer tot in de winter eten van appels en peren. Hiervoor zijn 19 ontbrekende perenbomen en 5 appelbomen aangeplant. Hiervan kunnen de kruinen zich uiteindelijk sluiten, waardoor de eikelmuisen zich dan niet meer over de grond hoeven te verplaatsen. Als verbinding naar andere gebieden is een doorlopende verbinding van fruit- en noten dragende struweelhagen aangeplant en zijn bosschages uitgerasterd, zodat het aanwezige vee daar niet het struikgewas kan kaalvreten. Op sommige plekken is de bestaande struweelhaag al zo ruim dat ook dit als zomerverblijfplaats direct geschikt kan zijn, dit is gelegen naast een woning, waar de eikelmuisen misschien een winterverblijf kunnen vinden. Ook grote holtes in fruitbomen kunnen zorgen voor een winterverblijf. Als schuilmogelijkheden zijn op acht plekken nestkasten opgehangen. De eikelmuisen worden voornamelijk in de zomer gebruikt als nest- en slaapverblijf. Een enkele keer worden de eikelmuisen ook gebruikt als winterverblijf.

Naast fruit en noten zijn ongewervelden een belangrijke voedingsbron voor eikelmuisen. Door het aanplanten van veel bloeiende struiken, het laten ontstaan van rommelhoekjes met takkenrillen en door het laten liggen van dood hout ontstaan betere omstandigheden voor diverse insecten en ongewervelden. Daarmee wordt dit gebied niet alleen geschikt voor eikelmuisen maar ook voor

diverse vogels, reptielen, amfibieën, vlinders, andere insecten en andere kleine soorten zoogdieren.

Figuur 2: Ontwerp van de Perenwei

- Aanvullen bosje
- Aanplant struweelhaag (3-4 rijen, 3-4 m breed)
- Hoogstamfruitboom (19 peer 5 appel)
- Aanplant struweelhaag 1 rij
- Eikelmuis nestkast (8 stuks)

Tabel 1: Plantlijst van de Perenwei en de holle weg

		70m	50m	20m	bosje	holle weg	totaal
Bosroos	Rosa arvensis	0	0	0	25	0	25
Hondsroos	Rosa canina	15	15	5	30	10	75
Egelantier	Rosa rubiginosa	15	5	5	30	20	75
Gelderse roos	Viburnum opulus	30	5	5	80	30	150
Hazelaar	Corylus avellana	20	25	10	135	10	200
Lijsterbes	Sorbus aucuparia	15	10	5	35	25	75
Meidoorn eenstijlig	Crataegus monogyna	60	50	15	100	425	550
Meidoorn tweestijlig	Crataegus laevigata	0	0	0	100	0	100
Sleedoorn	Prunus spinosa	15	10	5	45	25	100
Veldesdoorn	Acer campestre	15	10	5	55	15	100
Wegedoorn	Rhamnus cathartica	15	10	5	40	30	100
Zoete kers	Prunus avium	10	10	5	35	15	75
Kardinaalsmuts	Euonymus europaeus	10	10	0	25	5	50
Mispel	Mespilus germanica	0				0	25
TOTAAL		220	160	65	735	610	1700

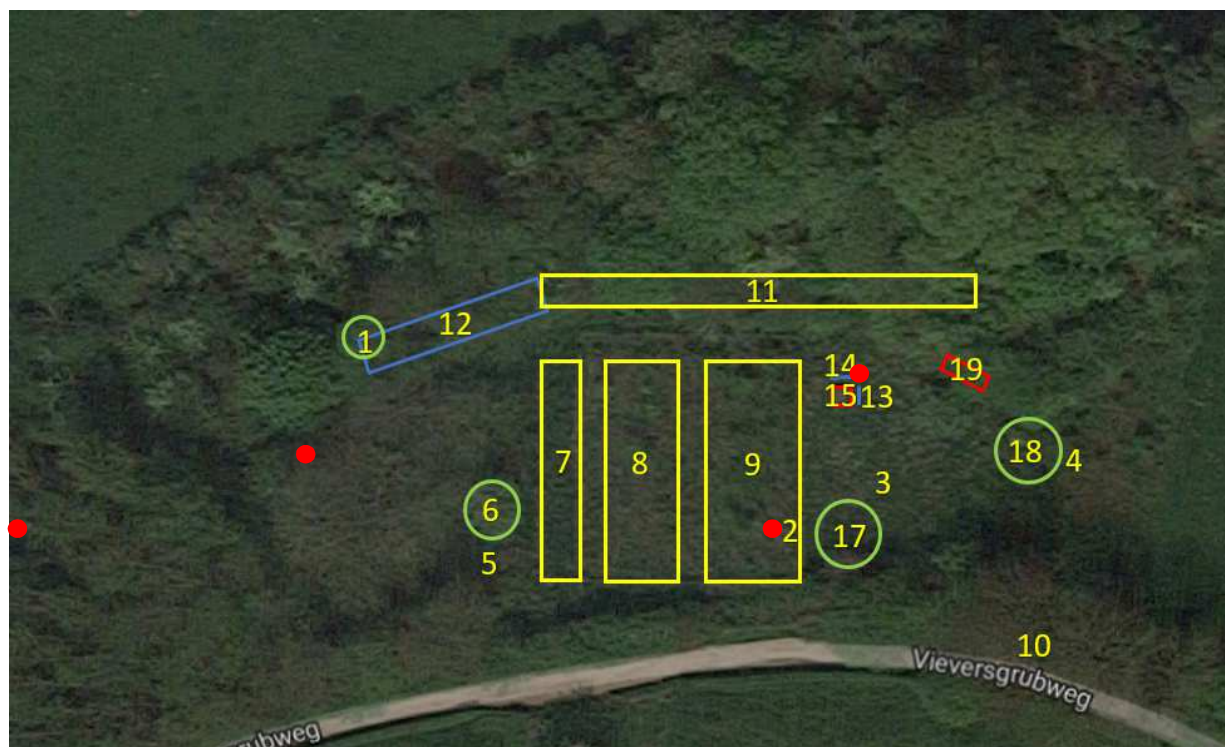
Figuur 3: Foto's werkzaamheden Perenwei. Foto's: Anke Brouns

2.2 Oude Wijngaard

De Oude Wijngaard is sinds kort in eigendom bij Limburgs Landschap en bestaat enerzijds uit druivenranken, en een klein open veldje dat is omzoomd door hoge bomen, waardoor een warm microklimaat ontstaat. Er is een oude betonnen put aanwezig. Er zijn al veel soorten uit het 'eikelmuisassortiment' aanwezig. Het is daarmee een zeer kansrijk gebied voor eikelmuisen. Het gebied wordt zodanig ingericht dat het kan gaan fungeren als voorbeeld eikelmuis tuin die toegankelijk is voor voorlichting over eikelmuisen aan kleine groepjes geïnteresseerde bezoekers. Zie voor het ontwerp Figuur 4.

Alle soorten die nog ontbreken uit het eikelmuisassortiment zijn aangeplant: Gele kornoelje, Kardinaalsmuts, Hulst, Liguster, Wilde kamperfoelie, Wilde mispel, Gewone vogelkers, Slededoorn, Wegedoorn, Bosaalbes, Hondсроos, Schietwilg, Lijsterbes, Winter-/zomerlinde, Gelderse roos. Ook zijn vier nestkasten geplaatst en takkenrillen, houtstapels en dakpannen aangebracht voor eikelmuisen om in weg te kruipen. Er bevindt zich een oude put (Figuur 5), hierin is een nestkast geplaatst. Er kwamen nog uitheemse bomen voor in het gebied en een raster langs de druivenranken. Die horen niet thuis in een natuurgebied en zijn daarom verwijderd.

Tot 2019 lag het gebiedje van de Oude Wijngaard nog gescheiden van de populatie eikelmuisen. Om het gebied te verbinden met de bestaande populatie zijn op het tussenliggende gebied (Strooberg) 18 nestkasten geplaatst en in juli 2019 33 eikelmuisen uitgezet. Daarmee is het Oude Wijngaardje ruimtelijk verbonden geraakt met de populatie eikelmuisen en is het waarschijnlijk dat het Oude Wijngaardje gebruikt gaat worden door eikelmuisen.

Geel	Plantvak
Rood (hok)	Put/bank
Rood (stip)	Eikelmuisnestkast
Blauw	Takkenril/houtstapel/dakpannen
Groen	Bomen

Figuur 4: Ontwerp van de Oude Wijngaard

Figuur 5: Foto's werkzaamheden Oude Wijngaard met links aanbrengen van aanplant, en rechts de put en het verwijderen van het raster rond de druivenranken (Foto's Anke Brouns)

Figuur 6: Foto's werkzaamheden Oude Wijngaard (gemaaide graslandje) met boven het bevestigen van de eikelmuisnestkasten (foto's: Anke Brouns)

2.3 Perceel Pakbier

Het perceel van Pakbier heeft alle ingrediënten voor een geschikte eikelmuis tuin, er overwintert nu een gezenderde eikelmuis, die heeft inzichtelijk gemaakt waar deze eikelmuis gebruik van maakt: een composthoop, een schuurtje en een aantal nestkasten om in de zomer te gebruiken als verblijf, en een schuurtje met een tussenwandje wat geschikt is als winterverblijf. Er is voldoende aan noten- en fruitplanten en insecten aanwezig in deze tuin. Er zijn daarom geen werkzaamheden uitgevoerd aan perceel Pakbier.

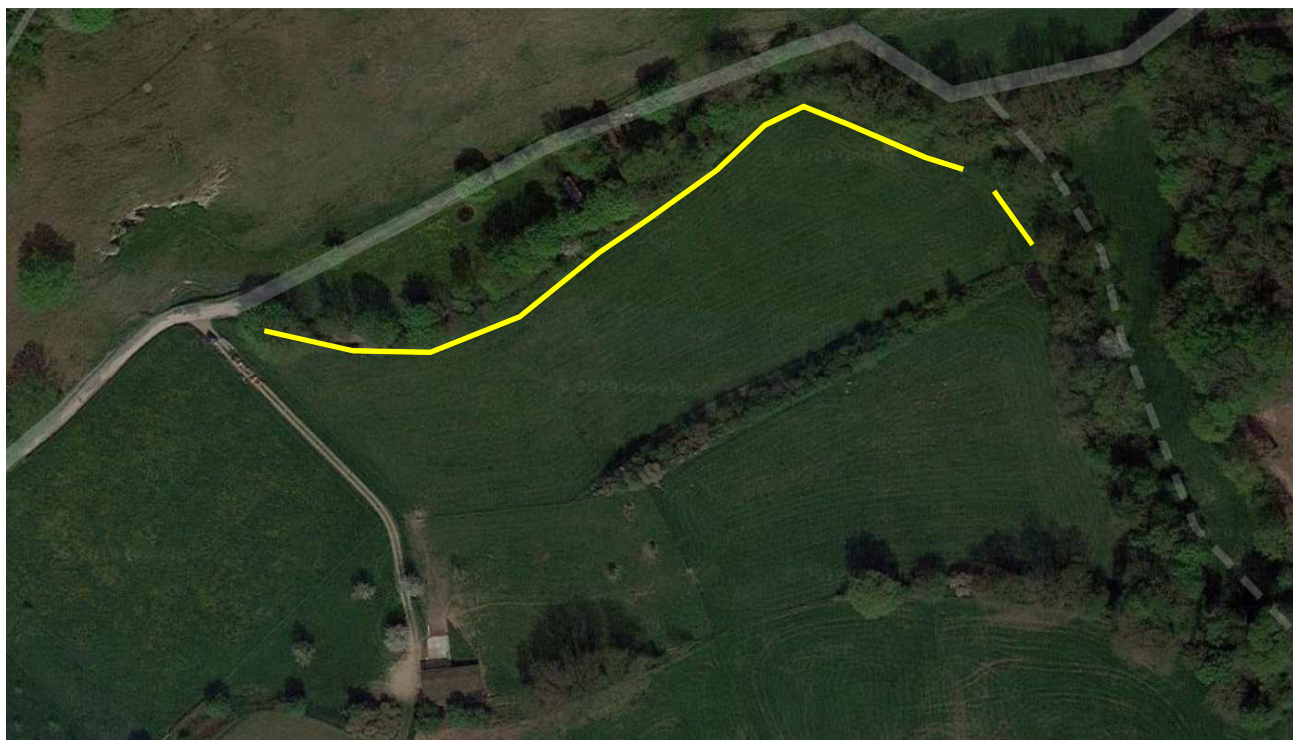
Figuur 7: Foto perceel Pakbier. Foto: Jo Houben

2.4 Perceel Drummen & Holle weg

Het perceel van de heer Drummen grenst aan de Holle weg. Het vormt een verbinding tussen de Bemelerberg en het Koelebosch, waar in beide gebieden eikelmuisen leven. Het perceel van de heer Drummen heeft een houtstapel waar in 2018 zes eikelmuisen zijn gezien. Bij nadere bestudering van het gebied bleek dat de heg aan de zuidkant van de Holle weg te mager is om te functioneren als verbindingszone en leefgebied. Op het terrein van Limburgs Landschap is een brede struweelhaag van drie rijen beplanting (ongeveer 600 stuks) toegevoegd. De plantafstand in de rij is een meter, en tussen de rijen ook een meter. De volgende planten zijn gebruikt bij het realiseren van de struweelhaag: 10 hazelaar, drie kardinaalsmuts, drie sleedoorn, drie wegedoorn, drie hondsroos, drie lijsterbes en drie Gelderse roos. Het ontwerp is opgenomen in Figuur 8. Er is een raster van 180m geplaatst zodat het vee de nieuwe aanplant niet aantast (Figuur 9). Limburgs Landschap heeft op eigen initiatief en kosten vier extra fruitbomen aangeplant.

Er zijn geen extra nestkasten geplaatst omdat er voldoende zomer- en winterverblijven zijn, met vier nestkasten langs de Holle weg en een houtstapel op het perceel van Drummen.

Daarmee is er voor eikelmuisen een belangrijke verbinding gecreëerd tussen de Bemelerberg en het Koelebosch, wat breed genoeg is uitgevoerd om geschikt te zijn als leefgebied op zichzelf.

Figuur 8: Ontwerp van Drummen/Holle weg

Figuur 9: Foto's Holle weg: raster en aanplant (foto's: Anke Brouns)

2.5 Ruilverkavelingsbosje A ('Akker') en B ('Bemelerberg/Winkelberg')

De ruilverkavelingsbosjes A en B zijn in eigendom van Limburgs Landschap. De bosjes zagen er eenvormig uit, zonder kruid- en struiklaag, en een afwezigheid van horizontale verbindingen en dekking voor eikelmuisen. Door bomen op 1,5 hoogte te 'knikken' is de gewenste horizontale structuur ontstaan en komt er licht op de grond zodat de kruid- en struiklaag zich kan gaan ontwikkelen. Op de georganiseerde hakhout- en werkdagen zijn met vrijwilligers van bedrijven, via de ANWB en met enthousiaste inzet van de Vogelwerkgroep Bemelen werkzaamheden uitgevoerd. Er is flink gedund, waarbij op de hakhoutdagen mensen hun eigen hout konden meenemen. De takken van die bomen zijn op takkenrillen achtergelaten. De volgende werkdagen zijn uitgevoerd in de ruilverkavelingsbosjes:

Hakhoutdag	8-dec-18
ANWB werkdag	19-feb-19
Houthakdag	23-nov-19
Werkdag	7-dec-19
Bedrijfsuitje Celanese	16-dec-19

Figuur 10: Foto's werkzaamheden Ruilverkavelingsbosje A. Foto's: Jo Houben en Patrick Kloet

Figuur 11: Foto's werkzaamheden Ruilverkavelingsbosje B (Bemelerberg Winkelberg). Foto's: Patrick Kloet, Robert Gilissen.

3 Dit project onder de aandacht gebracht

We hebben met veel plezier het Elisabeth Strouvenfonds genoemd in lezingen, werkdagen, in Nature Today berichten, bij Vroege Vogels TV, in Tijdschrift Zoogdier en in het dorpsblad van Bemelen, zie het volgende overzicht:

Lezingen

NHGL dag	7-mrt-19
Dorpshuis Bemelen	22-mei-19
Wiesbaden	28-okt-19

Werkdagen

Hakhoutdag	8-dec-18
ANWB werkdag	19-feb-19
Natuurwerkdag	2-nov-19
Houthakdag	29-nov-19
Werkdag	7-dec-19
Bedrijfsuitje Celanese	16-dec-19

Media actief

Nieuwe eikelmuisen voor Zuid-Limburg	Nature today 18-jul	www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=25329
Beschuit met eikelmuisjes	Nature today 29-aug	www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=25441
Special Zuid-Limburg	Vroege Vogels TV 11-okt	www.youtube.com/watch?v=VINMw6xWXnI
Jaaroverzicht Vroege Vogels	Vroege Vogels TV 6-dec	www.gids.tv/video/145895/vroege-vogels
Gloort er een toekomst voor de vertederende eikelmuis in Zuid-Limburg?	Zoogdier 16-dec	zoogdierwinkel.nl/zoogdier
Diverse berichten	Dorpsblad Tump van Bemelen 2019	verschijnt op papier
IKL website en nieuwsbrief		www.ikl-limburg.nl/buitenkans/project/eikelmuis/

Overgenomen in de media:

NRC 8-nov	www.nrc.nl/nieuws/2019/11/08/sst-hier-rust-de-eikelmuis-a3979658
De Limburger 5-jul	www.limburger.nl/cnt/dmf20190705_00113341/bedreigde-eikelmuis-lijkt-te-aarden-op-de-bemelerberg

4 Financiële verantwoording

4.1 Vergelijking voorstel nov 2018 met gerealiseerde uitvoering

In de uitvoering van het project zijn de uren anders verdeeld over de organisaties. IKL Limburg heeft de begeleiding van de uitvoering overgenomen van de Zoogdierverseniging en van Het Limburgs Landschap. Tabel 2 geeft een overzicht van de uren uit het voorstel en de gerealiseerde uren.

Tabel 2: Vergelijking voorstel nov 2018 met werkelijke uitvoering

	Voorstel nov 2018	Realisatie
Begeleiding Zoogdierverseniging	€ 2.368,00	€ 2.368,00
Begeleiding vrijwilligers Zoogdierverseniging	€ 3.008,00	€ 0
Coördinatie beheerplan Zoogdierverseniging	€ 3.712,00	€ 3.726,25
Begeleiding Stichting IKL	€ 1.280,00	€ 6.193,75
Uitvoering Stichting Limburgs Landschap	€ 1.920,00	€ 0
Reiskosten	€ 500,00	€ 500,00
Plantmateriaal	€ 5.000,00	€ 5.000,00
Totaal Beheermaatregelen voor de eikelmuis op de Bemelerberg en omgeving	€ 17.788,00	€ 17.788,00

4.2 Financiële verantwoording

De financiële verantwoording staat weergegeven in Tabel 3. Zoals in de voorwaarden bij de fondsverstrekking is gesteld, zijn er geen facturen bijgevoegd, maar zijn deze wel beschikbaar en opvraagbaar.

Zoals in de inleiding geschreven hebben IKL, Limburgs Landschap en de Zoogdierverseniging extra inzet geleverd om het project wat ruimer uit te voeren.

Tabel 3: Overzicht en specificatie van kosten

1. Overzicht	aantal uur	tarief	totaal bedrag
Uren Zoogdiervereniging voor specificatie zie 2.	52,5	116	€ 6.094,00
Uren Stichting IKL voor specificatie zie 3.	96,75	95	€ 6.193,75
Plantmateriaal voor specificatie zie 4.		€ 4.132,23 (excl BTW)	€ 5.000,00 (incl BTW)
reiskosten ZV			€ 500,00
werkzaamheden Limburgs Landschap			€ -
Totaal (excl BTW)			€ 17.788,00
2. Specificatie uren Zoogdiervereniging	Uren Ellen/Maurice		
projectleiding	12		
inhoudelijke input voor ontwerp	12		
vertalen inhoud naar ontwerp	12		
overleg in Limburg (1x met 2 mensen, 1x alleen)	12		
rapportage	4,5		
	52,5	116	€ 6.090,00
3. Specificatie uren Stichting IKL			
Onderdeel	uren IKL		
Opstellen inrichtingsplan	35,5		
betrekken van vrijwilligers en andere partijen	10		
Uitvoering voorbereiden	16		
Uitvoering doen	20		
Planning	6		
onvoorzien 10%	8,75		
totaal uren	96,25	95	9143,75
Workshops en benaderen vrijwilligers	€ 1500		
plantmateriaal Yves Rocher	€ 250		
Jaarprogramma IKL	€ 1200		
Totaal bijdrage IKL			2950
Totaal inzet IKL			€ 6.193,75
4. Specificatie kosten plant- en raster materiaal		excl BTW	incl BTW
Werkzaamheden Oude Wijngaard door Buitenkrachtbrigade		€ 878,66	€ 1.273,21
Raster Perenwei/Holle weg door Greenguard Landscaping		€ 1.473,32	€ 1.782,72
Plantmateriaal door Frijns boomkwekerij		€ 1.780,25	€ 1.944,07
Totaal plant- en rastermateriaal		€ 4.132,23	€ 5.000,00

5 Conclusie

Om een levensvatbare populatie eikelmuisen te realiseren op de Bemelerberg zijn beheermaatregelen uitgevoerd. Deze beheermaatregelen leiden tot betere schuilmogelijkheden, voldoende foerageergebied en verbindingen tussen leefgebieden voor eikelmuisen.

Op de Bemelerberg zijn daarvoor in deelgebieden Perenwei, Oude Wijngaardje en Holle weg fruitbomen aangeplant, verbindende struweelhagen met noten- en fruitdragende soorten aangeplant, bosschages ingerasterd om deze te beschermen tegen vraat van vee, en er zijn nestkasten geplaatst. Het Oude Wijngaardje wordt zo ingericht dat het kan dienen als voorbeeld eikelmuis tuin. In ruilverkavelingsbosjes A en B is gedund en zijn bomen 'geknakt' voor het realiseren van licht op de grond voor de ontwikkeling van een kruid- en struiklaag en voor horizontale verbindingen in de struiklaag. Ook zijn er takkenrillen gemaakt voor dekking. Het rapport geeft per deelgebied een overzicht van de genomen maatregelen.

De maatregelen voor het herstellen van kleinschalig landschap zijn niet alleen voor eikelmuis positief, maar allerlei soorten vogels, amfibieën, reptielen, kleine zoogdieren, vlinders en andere insecten profiteren, waaronder een aantal zeldzame zoals de geelbuikvuurpad, vroedmeesterpad, grauwe klauwier en muurhagedis.

Het project heeft ertoe geleid dat de partijen die hebben meegewerkt aan het project extra investeringen aan inrichtingsmaatregelen hebben bijgedragen. Het project heeft daarmee als een belangrijke katalysator gewerkt. Daarnaast heeft het partijen samengebracht die hierna duurzaam blijven samenwerken, waardoor de bescherming van de eikelmuis veel meer is geborgd dan alleen door dit project.

De bijdrage van het Elisabeth Strouvenfonds blijkt terugkijkend een belangrijk moment te hebben gemarkeerd in de bescherming, te hebben gewerkt als katalysator en partijen bij elkaar te hebben gebracht. Na het verkrijgen van deze gelden, naast die van het WWF Biodiversiteitsfonds en van de provincie Limburg is er een kentering geweest in de bescherming van de eikelmuis. De Provincie Limburg heeft in 2018 een soortbeschermingsplan vastgesteld, en IKL Limburg is in 2019 met uitvoering van het soortbeschermingsplan gestart. En op 23 juli 2019 konden voor het eerst jonge eikelmuisen worden vastgesteld in de eikelmuisnestkasten op de Bemelerberg. Dit zou het begin van een positieve ontwikkeling kunnen zijn op weg naar een duurzame populatie eikelmuisen, van een soort die nu één van de twee meest bedreigde zoogdiersoorten van Nederland is. Er is een belangrijke stap gezet. Wij zijn daarom het Elisabeth Strouvenfonds zeer erkentelijk voor de verstrekte gelden.